

Ukinili bodo okoli 4500 greznic, a nekaj jih bo ostalo

Odpadne vode v Ljubljani Zgrajenih bo 130 kilometrov kanalizacijskih cevi – Kanal Co povezuje tri občine

Projekt Odvajanje in čiščenje odpadne vode na območju vodonošnika Ljubljanskega polja je daleč največji slovenski okoljski projekt varovanja okolja in vode v finančni perspektivi 2014–2020. Gre tudi za največje kanalizacijsko omrežje v državi, ki zajema občine Vodice, Medvode in Mestno občino Ljubljana, kjer bo na javno kanalizacijo v prihodnjih letih v okviru aglomeracij priključenih več kot 300.000 prebivalcev.

JAROSLAV JANKOVIČ

Gre seveda za nadgradnjo in prenovu starega obstoječega sistema, ki mu dodajajo 130 kilometrov kanalizacijskih cevi, povezovalni kanal CO, zgradili bodo tudi 3. fazo Centralne čistilne naprave Ljubljana in na območju MOL dogradili javno kanalizacijo v aglomeracijah nad 2000 PE.

Tudi statistično gre za največji ekološki dosežek v času samostojne Slovenije, saj bo na območju Ljubljane na kanalizacijo priključenih kar 98 odstotkov prebivalstva, v občini Medvode pa več kot 95 odstotkov občanov ter v občini Vodice dobrih 80 odstotkov ljudi. Za primerjavo povejmo, da je bila v Ljubljani leta 2007 priključenost na javno kanalizacijo 68-odstotna, leta 2017 pa 88-odstotna.

Ključno hrbtenico medobčinskega omrežja predstavlja povezovalni kanal CO, ki poteka skozi vse tri občine, s čimer bodo omogočili zaprtje skupno 6400 zasebnih greznic. Te namreč zaradi starosti in dotrajnosti že desetletja močno ogrožajo podtalnico, ki je vir pitne vode. Na območju MOL bodo ukinili 4500 greznic, na obeh preostalih občinah pa 1900. Po mnenju strokovnjakov je kanalizacijska omrežna povezava med občinami ključna, saj bi se v primeru izključenosti »gorvodnih« občin, torej Medvod in Vodic, fekalije stekale naravnost proti Ljubljani.

Projekt je vreden skoraj 136 milijonov evrov, od tega skoraj 69 milijonov prispeva EU, država dobrih 12 milijonov evrov, medtem ko 54,5 milijona prispevajo same občine. Omrežje naj bi polno delovalo v treh letih.

Nekaj greznic bo ostalo

Kot so pojasnili na ljubljanski občini, bo na območjih zunaj aglomeracij še nekaj manj kot 1500 objektov z greznico ali malo komunalno čistilno napravo (MKČN). Večina oziroma 80 odstotkov takih objektov je na območju naselij in zasel-

- Prve meritve malih čistilnih naprav opravi pooblaščen laboratorij.
- Stara greznica je dobra do novega gradbenega dovoljenja.
- Na GZS je objavljen seznam čistilnih naprav.

kov na vzhodu in jugovzhodu občine. Gre za naselja Besnica, Volavlj, Javor, Veliko Trebeljevo, na severozahodu Ljubljane pa je takšen zaselek Toško Čelo.

Greznice oziroma male čistilne naprave, kamor se odvaja odpadna voda iz stanovanjskih hiš in drugih objektov, so v zasebni lasti. Zato morajo lastniki objektov sami zagotoviti skladnost z uredbo o odvajanju in čiščenju komunalne odpadne vode. Kar pa ni tako preprosto, saj je uredba zelo zajeten dokument z desetimi členovi in alinei, zato se je težko znati.

Po direktivi Evropske unije bi morali vse stare betonske greznice sanirati ali se priključiti na javno kanalizacijsko omrežje do leta

Vsi imetniki hiš, vikendov in stavb zunaj aglomeracij bodo za greznice morali poskrbeti sami.

2021. To je bil za Slovenijo prezahteven in neizvedljiv projekt, zato so v uredbi spremenili rok za sanacijo oziroma posodobitev zasebnih greznic do prestrukturiranja stavbe. To pomeni do trenutka, ko se bodo državljani odločili za korenito sanacijo in bi za to potrebovali gradbeno dovoljenje. Takrat bodo na uradu izpostavili zahtevo, da moramo tudi staro greznico posodobiti.

Mag. Iztok Rozman, direktor projekta na Zbornici komunalnega gospodarstva pri GZS, je potrdil, da so se takemu določili v uredbi čudili in opozarjali, da to pomeni prestatitev prenovne greznice v malo komunalno čistilno napravo (MKČN) v nedogled v prihodnost. Kar pa seveda ni v skladu z ekološko politiko varovanja okolja in zlasti vode.

Katera čistilna naprava je prava

Vsi imetniki hiš in vikendov v vaseh in zaselkih v okolici Ljubljane

Skrbno preverimo, katero čistilno napravo bomo namestili. FOTO COLLETTE WORLEY/SHUTTERSTOCK

300.000
ljudi bo priključenih na javno kanalizacijo

in drugih občinah, na lokacijah zunaj aglomeracij, morajo za posodobitev greznice poskrbeti sami. Zdi se, da je nakup nove male komunalne čistilne naprave preprosto, saj je ponudba pisana. Pa ni čisto tako. Nihče v državi namreč ne more zagotoviti, da bo najodobnejša MKČN, ki jo bodo občani namestili na vrto hiše, delovala tako, da bo ustrezala vsem zahtevam uredbe, oziroma da bo njeno delovanje urejeno tako, da bodo merjene mejne vrednosti določenih snovi v skladu s predpisi.

Na GZS je objavljen seznam proizvajalcev in MKČN, ki imajo vse dokumente, ki dokazujejo, da je izdelek v skladu s predpisi o gradbenih proizvodih. Ne pa, ali je določena mala komunalna čistilna naprava primerna za denimo določeno lokacijo, ki je na občutljivem vodovarstvenem območju, saj so tam zahtevane mejne vrednosti drugačne od določenih vrednosti na neki drugi aglomeraciji. Roz-

man je poudaril, da je seznam namenjen izvajalcem, se pravi tistim, ki nam bodo MKČN namestili, da lahko preverijo, ali ima izdelek vse potrebne papirje. Če se občani odločijo za čistilno napravo s seznama, je gotovo vsaj to, da niso kupili brezimne naprave oziroma »mačka v žaklju«. Velika verjetnost je, da bo ustrezala vsem zahtevam in bo dobro delovala. A to bodo v vsakem primeru pokazale meritve, ki jih izvede pooblaščen laboratorij. Izvajalec javne službe (denimo javno podjetje Voka Snaga) pa preveri delovanje naprave na vsaka tri leta in izda potrdilo, da ta deluje v skladu s predpisi.

Kanalizacijsko omrežje in posodobitev greznic v male čistilne naprave sta ključna za ohranjanje pitne vode. FOTO MAVRIC PIVK

Navje kot pomnik slavnim Slovencem

Plečnik živim in mrtvim Izšla je monografija o mojstrovem delu za Bežigradom

Ob 150-letnici rojstva Jožeta Plečnika je v sodelovanju ljubljanske občinske enote Zavoda za varstvo kulturne dediščine in bežigradske župnije izšla 430 strani obsežna monografija Plečnik živim in mrtvim s podnaslovom Plečnikova cerkev za Bežigradom in arhitektove vizije območja pokopališča. Uredil jo je pater Andraž Arko, izdala pa založba Brat Francisek. Poudarek je predvsem na cerkvi sv. Cirila in Metoda, Baragovem semenišču in Navju.

ZDENKO MATOZ

Za nekdanje mestno pokopališče, ki je bilo za Bežigradom med Vilharjevo, Dunajsko in Linhartovo ulico, je imel Jože Plečnik zelo ambiciozno načrte. To je poveljala soavtorica monografije dr. Tina Potočnik, konservatorica in raziskovalka z Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, so v obdobju med obema svetovnimi vojnami nastali načrti, v katerih je arhitekt za ta prostor predvidel več variant monumentalnih ureditev. Vzporednic med Plečnikovimi načrti, ki vključujejo mestno pokopališče, je več. Z vidika vpisa Plečnikove Ljubljane na Unesco seznam svetovne dediščine pa je pomembna predvsem ta, da je arhitekt v svojih vizijah za območje nekaj desetletij poprej opuščene pokopališče vseskozi ohranjal kontekst prostora, skupaj s pieteto in ključnimi historičnimi strukturami.

Najpomembnejša med njimi je cerkev sv. Krištofa, ki je stala ob Dunajski cesti in je bila duhovno jedro pokopališkega prostora. Mestno pokopališče je bilo ob njej urejeno v zadnji četrtini 18. stoletja, v 19. stoletju je bilo večkrat razširjeno, na vzhodu vse do današnjega Navja. V začetku 20. stoletja, nedolgo po tem, ko so bili ob še danes ohranjenih pokopaliških arkadah iz 19. stoletja pokopani Plečnikovi starši, so začeli pokopavanje na tem pokopališču postopoma opuščati.

Plečnik se je s to lokacijo ukvarjal že leta 1919, ko je izdelal prvi

- Izšla je monografija Plečnik živim in mrtvim.
- Razstava Plečnik za narod zaslužnim in svojim v poklon je posvečena Navju.
- Na Navju so pokopani tudi Plečnikovi starši.

načrt za novo cerkev, ki bi stala tik ob cerkvi sv. Krištofa, na njeni južni strani. Ta manj znani načrt je neke vrste začetek zgodbe o Plečnikovih vizijah za to območje. Iz detajla tega načrta, napisal »Mrtvim« na obstoječi pokopališki cerkvi in »Živim«, namenjenega za novo Plečnikovo cerkev zraven stare, in s tem povezano širšo simboliko za celotno območje, izhaja tudi naslov monografije *Plečnik živim in mrtvim*, katere urednik je pater dr. Andraž Arko.

Dvakrat zgrajena, enkrat podrtja cerkev

V monografiji natančneje predstavljajo povsem nova odkritja v povezavi s tem prostorom, pa tudi javnosti bolj znane načrte, kot sta Plečnikov regulacijski načrt za »Svetokriški« okraj s konca dvajsetih let prejšnjega stoletja in načrt za Slavnostno pokopališče s cerkvi v Hram slave iz leta 1932. Ta je bil urešen le v izgradnji cerkve sv. Cirila in Metoda na severni strani sv. Krištofa. Zadnja je bila porušena, prva pa še vedno obstaja, toda na drugi lokaciji.

»Njena zgodovina je izjemna, gre za unikum tudi v smislu relokacije celotne stavbe, ki se je zgodila kot posledica širitve Gospodarskega razstavišča in potreb tedanje države, o čemer pišeta umetnostni zgodovinar dr. Franc Lazarini in pater dr. Silvin Krajnc. S krajinsko arhitektko dr. Tanjo Simonič Korošak pa se v knjigi posvečava predvsem detajlnim raziskavam okoliščin nastanka Plečnikovih načrtov za Navje in Baragovo semenišče in širokoprstorskim vidikom urejanja

tega prostora,« je poudarila Potočnikova.

Dunajska cesta je historična prometna povezava, na katero je Plečnik vpel svoj regulacijski načrt za ta del mesta iz leta 1928. Toda načrtovana nova avenija, nova Linhartova cesta, na posameznih načrtih iz tridesetih let imenovana celo Plečnikova cesta, ni bila nikoli izvedena. Nova avenija je določala umestitev Baragovega semenišča v prostor ter v precejšnji meri tudi oblikovanje stavbnega voluma.

Zgrajena sta bila le semeniška kapela, danes Festivalna dvorana, in segment kolobarnega dela Baragovega semenišča – klavzura, ki naj bi se priprijela na nikoli izvedeni javni, občestni, longitudinalni

trakt. Na zahodnem delu pokopališča so konec petdesetih let obe cerkvi – sv. Krištofa in Plečnikovo cerkev – podrli. Slednjo je arhitekt Anton Bitenc, po Plečnikovih originalnih načrtih, lahko ponovno zgradil na novi lokaciji, na začetku Vodovodne ceste.

Potočnikova pravi, da sta »delno zgrajeno semenišče in pokopališče Navje, ki sta zgodovinsko, simbolno in prostorsko povezana, danes ločena in ukleščena v urbanem kontekstu različnih gradbenih posegov. Le nekateri izkazujejo likovno-arhitekturne kakovosti, v vseh primerih pa gre za posege brez posebnega upoštevanja historično-prostorske podstat. Prav nasprotno velja za Plečnikov pristop k reoblikovanju

opuščene pokopališkega prostora, v katerem se zrcali spoštljiv odnos do *genius loci* prostora in premišljeno ustvarjanje novih prostorskih in arhitekturnih pomenov, ob hkratnem upoštevanju prostorsko-razvojnne kontinuitete.«

Projekt Navje

Navje je relikv prejemljenih Plečnikovih ambicioznih načrtov ter tudi tistega za pokopališko ureditev, ki bi vključevala takrat še obstoječe evangeličansko pokopališče vzhodno od arkad. Z ureditvijo spominskega pokopališča je mestna oblast resda odgovorila tudi na pobude po ohranitvi nagrobnih spomenikov, čeprav so nekatere že prej vzdajali v novo cerkev sv. Cirila

in Metoda. »Umetnostni zgodovinar, konservator in Plečnikov zvesti promotor dr. France Stele je leta 1933 celo pripravil popis spomenikov, ki bi jih bilo treba ohraniti zaradi »umetniške ali zgodovinske vrednosti«. To je tudi eden od dokumentov, prikazan na razstavi z naslovom *Plečnik za narod zaslužnim in svojim v poklon*, ki je do sredine decembra na ogled v galeriji Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije na Trgu francoske revolucije v Ljubljani in je posvečena prav Navju,« pojasni Potočnikova.

Delno zgrajeno semenišče in pokopališče Navje, ki sta zgodovinsko, simbolno in prostorsko povezana, sta danes ločena in ukleščena v urbanem kontekstu različnih gradbenih posegov.

TINA POTOČNIK

Ureditev Navja je bila tudi odgovor na tedaj že dlje trajajoče pobude za ureditev primernega spominskega prostora, posvečenega »za narod zaslužnim«, karlinski so nastajali tudi v tujini. Mestna oblast se je za to odločila šele konec leta 1936, prostor pa naj bi uredili kot »gaj zaslužnih«. Plečnik je tako škofa dr. Gregorija Rožmana, pobudnika gradnje semenišča v osrednjem delu pokopališča, nagovoril, naj odstopi del zemljišča za spominsko pokopališče, ki naj bi predstavljalo »trajno prijetno sosedstvo« bogoslovni stavbi. Škof dr. Rožman je sicer že leta 1935 na svojem potovanju po Ameriki obiskal Jugoslovanski kulturni vrt v Clevelandu. Tam je slovesno odkril spomenik škofu Baragi, ob njem pa so nameravali postaviti tudi spomenika Ivanu Cankarju in Simonu Gregorčiču.

Fotografija Navja, ki jo je kmalu po odprtju spominskega pokopališča leta 1938 posnel fotograf Peter Naglič.

VIR DRUŠTVO PETER NAGLIČ